

แรงงานต่างด้าวในภาคเหนือ

แรงงานต่างด้าวสามารถจำแนกตามประเภทการเข้าเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานชั่วคราวตามกฎหมาย เช่น ตามกฎหมายส่งเสริมการลงทุน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานระดับกลางและสูงเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งบริหารและวิชาชีพเฉพาะ (2) แรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมือง ประกอบด้วย แรงงานพม่า จีน อินโดจีน และสัญชาติอื่น เช่น อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ เนปาล และศรีลังกา ซึ่งจากการสำรวจของกระทรวงแรงงาน เมื่อเดือนมกราคม 2539 มีผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยประมาณ 700,000 คน ส่วนใหญ่ทำงานในประเภทที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ เช่น กรรมกรแบกหาม การเกษตรไร่อ้อย ก่อสร้าง งานรับจ้างในร้านและสถานบริการ

สำหรับในภาคเหนือก็มีแรงงานต่างด้าวทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เข้ามาทำงานตามกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานสัญชาติกัมพูชาอยู่บริเวณจังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่เป็นสำคัญและกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นสัญชาติพม่า แรงงานกลุ่มนี้หนาแน่นตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า โดยเฉพาะแนวชายแดนภาคเหนือ สามารถจำแนกแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองได้เป็น 4 กลุ่มสำคัญดังนี้

1. แรงงานพลัดถิ่นหรือผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าและเหตุผลทางเศรษฐกิจก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 ซึ่งทางการได้สำรวจและออกบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นให้แรงงาน กลุ่มนี้อยู่หนาแน่นในจังหวัดตากและเชียงราย

2. แรงงานที่เข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 เป็น แรงงานที่เข้ามาหางานทำด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาของ TDRi พบว่ามีประมาณ 33,000 คน ในช่วงปี 2519-2535 และเพิ่มขึ้นเป็น 212,187 คน ในปี 2538 ในจำนวนนี้มีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้จำนวน 100,356 คน

3. ผู้หลบหนีการสู้รบ ส่วนใหญ่เป็นชาวกระเหรี่ยงพม่าที่ตามแนวชายแดนในภาคเหนือและภาคตะวันตก จากการศึกษาของ TDRi พบว่ามีประมาณ 33,000 คน ในช่วง ปี 2519-2535 และเพิ่มขึ้นเป็น 800,000 คน เมื่อปี 2538

4. กลุ่มที่ลักลอบเข้าเมืองและหลบซ่อนรับจ้างทำงาน ตามแนวชายแดนและจังหวัดอื่นๆ ไม่ทราบจำนวนแน่นอน เนื่องจากยังไม่มี การสำรวจที่ชัดเจน แต่จากการศึกษาของ TDRi ประมาณว่าแรงงานกลุ่มนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประมาณ 400,000 - 500,000 คนทั่วประเทศ ในระหว่างปี 2537-2538 วิธีลักลอบเข้าเมืองส่วนใหญ่ใช้การเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง แต่เมื่อถึงกำหนดเวลาจะไม่เดินทางกลับและลักลอบไปหาญาติหรือเพื่อหางานทำต่อไป และบางส่วนก็มีขบวนการนายหน้าชาวไทย พม่า และกลุ่มเจ้าของสถานประกอบการนำแรงงานเหล่านี้เข้าไทย

ความแตกต่างของค่าจ้างและมาตรฐานการครองชีพระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศพม่าเป็นแรงดึงดูดสำคัญให้แรงงานพม่าหลั่งไหลเข้าไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือซึ่งพอใจกับค่าแรงที่ได้ในฝั่งไทย แรงงานเหล่านี้ลักลอบเข้ามาทำงานในหลายประเภท เช่น เป็นกรรมกรก่อสร้างและโรงสีข้าว เป็นลูกจ้าง ในภาคเกษตรทั้งปศุสัตว์และการผลิตพืชสวน (สวนผัก ผลไม้

และกุหลาบ เป็นต้น) หรือพืชตามฤดูกาล (ไร่อ้อย ถั่วเหลือง ข้าวโพด หอม กระเทียม เป็นต้น) ทำงาน
อุตสาหกรรม เช่น โรงอิฐ เหมืองแร่ และเหมืองหิน และเป็นแรงงานในบ้าน ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาวอาศัยกับนายจ้างโดยพักในโรงงาน สถานที่เก็บของ ปลูก
กระต๊อบในไร่ หรือเช่าบ้านเป็นกลุ่มในเขตเมือง หมุนเวียนเข้ามาเป็นรุ่นๆ เพื่อหารายได้ กลับไปสร้าง
หลักฐานในพม่า พื้นที่ที่แรงงานพม่าอยู่หนาแน่นมี 2 แห่งคือ **อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอ
ใกล้เคียง** (อำเภออุ้มผาง พบพระ แม่ระมาด และท่าสองยาง จังหวัดตาก) คาดว่าบริเวณชายแดนจังหวัดตาก
มีแรงงานพม่ารับจ้างทำงานทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการประมาณ 83,200 คน ซึ่งในพื้นที่นี้มี
อุตสาหกรรมส่งออกโดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากกรุงเทพฯและปริมณฑลเข้ามาตั้งโรงงาน
ประมาณ 64 โรงงาน เงินลงทุน 1,804 ล้านบาท มูลค่าการผลิต 6,529 ล้านบาท ส่วนใหญ่ใช้แรงงานเชื้อสาย
กระเหรี่ยง และแรงงานเหล่านี้ยังกระจายไปสู่จังหวัดใกล้เคียง เช่น กำแพงเพชร นครสวรรค์ และพิษณุโลก
ด้วย อีกแห่งคือ **บริเวณอำเภอแม่สาย แม่จัน จังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัด
เชียงใหม่ และน่าน** ส่วนใหญ่เป็นแรงงานเชื้อสายไทยใหญ่ โดยเฉพาะที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
แรงงานพม่าส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานในลักษณะ ไป-กลับ เนื่องจากทางการไทยและพม่าอนุญาตให้ประชาชน
ทั้ง 2 ฝ่ายข้ามไปมาซื้อขายสินค้าตามเวลาที่แต่ละฝ่ายกำหนด แรงงานในบริเวณนี้ส่วนหนึ่งเป็นแรงงาน
ประเภทกึ่งฝีมือ เช่น การทำอัญมณี เป็นต้น

การจ้างแรงงานต่างด้าวช่วยให้ธุรกิจเอกชนจ้างแรงงานในราคาถูก เสริมสร้างความสามารถในการ
แข่งขันโดยเฉพาะธุรกิจส่งออก เพิ่มกำลังแรงงานและบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้
เนื่องจากอัตราเพิ่มของประชากรภาคเหนือในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาขยายตัวเพียงร้อยละ 1.06 ต่อปี ต่ำ
กว่าอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.45 ต่อปี ของทั้งประเทศ และมีการเคลื่อนย้ายแรงงานประชากรไปสู่กรุงเทพฯ และ
ปริมณฑล และไปทำงานต่างประเทศ เช่น ใต้หวัน ญี่ปุ่น และตะวันออกกลาง เป็นต้น รวมทั้งเคลื่อนย้ายไปสู่
จังหวัดที่มีการจ้างงานสูง เช่น เชียงใหม่ ลำพูน

อย่างไรก็ตาม การจ้างแรงงานต่างชาตก็เป็นข้อจำกัดอันหนึ่งต่อโครงสร้างค่าจ้างภายในประเทศ
เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ยินดีรับค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และเข้ามาทำงาน แทนแรงงานไทย รวมทั้ง
ยังก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องหลายด้าน ทางการไทยได้ดำเนินการมาตรการแก้ไขปัญหาลูกจ้างต่างชาตเป็น
ลำดับ ล่าสุดคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2542 ผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวจำนวน 86,895 คน
ทำงานได้เฉพาะประเภทกรรมกรในพื้นที่ 37 จังหวัด 18 ประเภท กิจการไม่เกินวันที่ 31 สิงหาคม 2543 ซึ่ง
ในส่วนของภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร นครสวรรค์และตาก
มีจำนวน 8,075 คน จาก การศึกษาของ TDRi พบว่าประเทศไทยมีปัญหขาดแคลนแรงงานในบางพื้นที่และ
บางอาชีพจริง และได้เสนอแนะว่าในการเสนอแนะมาตรการ ที่จะนำมาใช้ต้องนำเอาข้อโต้แย้งทั้งสองด้าน
มาร่วมพิจารณาเป็นองค์ประกอบด้วย

กิจการที่ได้รับอนุญาตผ่อนผันการใช้แรงงานต่างด้าวในภาคเหนือ

จังหวัด	จำนวน (คน)	กิจการ	จำนวน (คน)
กำแพงเพชร	531	ไร่อ้อย	312
		โรงสีข้าว	219
เชียงราย	867	สวนผัก ผลไม้	500
		ก่อสร้าง	250
		โรงสีข้าว	117
เชียงใหม่	3,398	สวนผัก ผลไม้	3,140
		ก่อสร้าง	100
		โรงงานทำอิฐ	158
ตาก	2,125	ก่อสร้าง	1,250
		พืชไร่ สวนกาแฟ	875
นครสวรรค์	154	โรงสีข้าว	154
แม่ฮ่องสอน	879	ก่อสร้าง	463
		สวนผัก ผลไม้	416
ลำพูน	121	เลี้ยงหมู	121
รวม	8,075		

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษาฉบับทั่วไป เล่ม 116 ตอนพิเศษ 54ง, 4 สิงหาคม 2542